

หลักสูตรธรรมศึกษาชั้น ตริ วิชาวินัย(เบญจศีล-เบญจธรรม) ระดับประถมศึกษา

คำนำ

คู่มือเตรียมสอบธรรมศึกษาชั้นตรี ระดับประถมศึกษา วิชาวินัย (เบญจศีล-เบญจธรรม) ได้ทั้งสรุปย่อเนื้อหาและตัวอย่างข้อสอบ ตรงตามหลักสูตรแม่กองธรรมสนามหลวง ภายในเล่มมีเนื้อหาประกอบด้วย สรุปย่อเนื้อหาและตัวอย่างข้อสอบที่ใช้สอบในปัจจุบันครบ เฉพาะวิชาวินัย (เบญจศีล-เบญจธรรม) ธรรมศึกษาชั้นตรี ระดับประถมศึกษา เหมาะอย่างยิ่งสำหรับนักเรียนใช้ทบทวนเนื้อหาและเตรียมความพร้อมก่อนสอบ

ผู้จัดทำหวังว่า นักเรียนธรรมศึกษาจะได้รับประโยชน์จาก การศึกษาหนังสือเล่มนี้ โดยจัดทำเพื่อให้ง่ายต่อการจดจำและสรุปย่อเนื้อหาวิชานี้ ที่จะช่วยเสริมความเข้าใจในแนวทางการออกข้อสอบได้ง่าย ใช้ทบทวนเนื้อหาก่อนเข้าสอบธรรมสนามหลวง เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการทำข้อสอบได้มากยิ่งขึ้นและสามารถสอบผ่านธรรมศึกษาตรีได้อย่างภาคภูมิใจ

ท้ายที่สุดนี้ ขอขอบคุณทุกที่เข้ามาหาความรู้ธรรมะของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อนำไปสอบแล้วยังสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ทำให้ชีวิตพบความสุขทางกายใจมากขึ้น พร้อมทั้งความช่วยเหลือสนับสนุนในการทำงานนี้

ขอโน้มอุทิศบุญกุศลทั้งหลายอันจะเกิดขึ้น แด่มหาปูชนียาจารย์ มารดาบิดา คุณครูอุปัชฌาย์อาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน

ประกาศสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง
เรื่อง ขอบข่ายหลักสูตรธรรมศึกษา ๙ ช่วงชั้น ปีพุทธศักราช ๒๕๖๔

ในการประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๒/๒๕๖๕ เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๕ ที่ประชุมได้มีมติเห็นชอบอนุมัติให้สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง ดำเนินการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมให้เป็นไปตามขอบข่ายหลักสูตรธรรมศึกษา ๙ ช่วงชั้น ปีพุทธศักราช ๒๕๖๔ และประกาศให้สถานศึกษาพระปริยัติธรรมจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาตามขอบข่ายดังกล่าวซึ่งผ่านการประเมินจากผู้แทนนักเรียน ข้าราชการ และ นักวิชาการแล้ว โดยมีรายละเอียดในการประกาศใช้ ดังนี้

๑. ปีการศึกษา ๒๕๖๕ ใช้ขอบข่ายหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี ปีพุทธศักราช ๒๕๖๔ ในธรรมศึกษาชั้นตรี ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษาและประชาชนทั่วไป และใช้ขอบข่าย ปีพุทธศักราช ๒๕๖๑ ในธรรมศึกษาชั้นโทและชั้นเอกทุกระดับ

๒. ปีการศึกษา ๒๕๖๖ ใช้ขอบข่ายหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรีและชั้นโท ปีพุทธศักราช ๒๕๖๔ ในธรรมศึกษาชั้นตรีและชั้นโท ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษาและประชาชนทั่วไป และใช้ขอบข่าย ปีพุทธศักราช ๒๕๖๑ ในธรรมศึกษาชั้นเอกทุกระดับ

๓. ปีการศึกษา ๒๕๖๗ เป็นต้นไป ใช้ขอบข่ายหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก ปีพุทธศักราช ๒๕๖๔ ในธรรมศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา และประชาชนทั่วไป

จึงประกาศให้สถานศึกษาพระปริยัติธรรมได้ทราบและปฏิบัติตามมติมหาเถรสมาคมดังกล่าวโดยทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่ ๒๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๕

(สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า)

แม่กองธรรมสนามหลวง

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๑ วินัย	
๑. ระเบียบวินัย	๑
๒. วินัยสัมพันธ์กับศีล	
๓. ความหมายของศีล	๒
๔. ศีลคือการรักษาความปกติของมนุษย์	
๕. ความมุ่งหมายในการบัญญัติศีล	๓
บทที่ ๒ เบญจศีล	
๑. สิกขาบทข้อที่ ๑ ปาณาติปาตาเวระมะณี	๔
๒. สิกขาบทข้อที่ ๒ อหิงสาทานาเวระมะณี	๗
๓. สิกขาบทข้อที่ ๓ กาเมสุมิจฉาราวะระมะณี	๑๐
๔. สิกขาบทข้อที่ ๔ มุสาหวาทาเวระมะณี	๑๒
๕. สิกขาบทข้อที่ ๕ สุราเมรัยเมหัชชปะ นาทัญฐานา เวระมะณี	๑๕
บทที่ ๓ วิริติและอานิสงส์ของการ รักษาเบญจศีล	
๑. วิริต	๑๗
๒. อานิสงส์ของการรักษาเบญจศีล	
บทที่ ๔ เบญจธรรม	
๑. ลักษณะและความสำคัญของธรรม	
๒. เบญจธรรม	
๓. เบญจธรรมข้อ ๑ เมตตาและกรุณา	๑๙
๔. เบญจธรรมข้อ ๒ สัมมาอาชีวะ	๒๐
๕. เบญจธรรมข้อ ๓ กามสังวร	๒๑
๖. เบญจธรรมข้อ ๔ สัจจะ	๒๒
๗. เบญจธรรมข้อ ๕ สติสัมปชัญญะ	๒๓
๘. อานิสงส์ของการรักษาเบญจธรรม	

บทนำ

บรรดามนุษย์ผู้เกิดมาในโลกนี้ ย่อมมีรูปร่างความประพฤติ แตกต่างกันไปต่าง ๆ นานา เช่น รูปร่างงามบ้าง รูปร่างทรามบ้าง ความประพฤติดีบ้าง ความประพฤติเลวบ้าง เป็นต้น นักปราชญ์มีพระพุทธเจ้า เป็นต้น จึงได้กำหนดแบบแผน สำหรับเป็นหลักในการปรับปรุงความประพฤติของมนุษย์ เรียกว่า ศีล เพื่อให้มนุษย์ได้ประพฤติตนเป็นคนดีอย่างสม่ำเสมอเว้นจากการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ข้อที่ท่านได้บัญญัติเป็นเบื้องต้นมีองค์ ๕ คือ

๑. เว้นจากการฆ่าสัตว์
๒. เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ด้วยอาการแห่งขโมย
๓. เว้นจากการประพฤติดินในกาม
๔. เว้นจากการกล่าวคำเท็จ
๕. เว้นจากการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัย

องค์แห่งศีลข้อหนึ่ง ๆ เรียกว่า สิกขาบท ศีล ๕ ข้อจึงเป็นสิกขาบท ๕ ประการ รวมเรียกว่า เบญจศีล

เบญจศีลมีกัลยาณธรรมเป็นของคู่กัน กัลยาณธรรม ได้แก่ ความประพฤติที่เป็นส่วนดีงาม เป็นเครื่องอุดหนุนศีลให้ผ่องใสขึ้น มี ๕ ข้อคือ

๑. เมตตากรุณา	คู่กับศีลข้อที่ ๑
๒. สัมมาอาชีวะ	คู่กับศีลข้อที่ ๒
๓. ความสำรวมในกาม	คู่กับศีลข้อที่ ๓
๔. มีความสัตย์	คู่กับศีลข้อที่ ๔
๕. ความมีสติรอบคอบ	คู่กับศีลข้อที่ ๕

สรุป ศีลแปลว่าปกติหรือกิจที่เว้นตามข้อห้าม

เบญจศีล

สิกขาบทที่ ๑ มีข้อห้าม ๓ ประการคือ การฆ่า การทำร้ายร่างกาย และการทรมาน การบัญญัติสิกขาบทนี้ เพ่งเมตตาจิตเป็นใหญ่

สิกขาบทที่ ๒ มีข้อห้าม ๓ ประการ คือ โจรกรรม อนุโลมโจรกรรม และฉาโยโจรกรรม การบัญญัติสิกขาบทนี้ มุ่งความประพฤติชอบธรรมในทรัพย์ของผู้อื่น

สิกขาบทที่ ๓ มีข้อห้ามมิให้ประพฤติดินในกามทั้งหญิงและชาย การบัญญัติสิกขาบทนี้ มุ่งความประพฤติมิให้ผิดประเวณีเป็นใหญ่

สิกขาบทที่ ๔ มีข้อห้าม ๓ ประการ คือ มุสา อนุโลมมุสา และปณีสสวะ การบัญญัติสิกขาบทนี้ มุ่งความสัตย์เป็นใหญ่

สิกขาบทที่ ๕ มีข้อห้าม ๒ ประการ คือ ดื่มน้ำเมา และเสพของมึนเมาอื่นๆ การบัญญัติสิกขาบทนี้ มุ่งมิให้เสียความสำราญและความดี

วิริติ

ผู้ปฏิบัติตามสิกขาบททั้ง ๕ ย่อมมีวิริติ คือ ความละเว้นจากข้อห้าม ๓ ประการ ตามภูมิของผู้ปฏิบัติคือ

๑. สัมปัตตวิริติ เว้นจากวัตถุที่จะพึงล่วงอันมาถึงเฉพาะหน้า
๒. สมาทานวิริติ เว้นด้วยอำนาจการถือเป็นกิจวัตร
๓. สมุจเฉทวิริติ เว้นด้วยการตัดขาดไม่ทำอย่างนั้นเป็นปกติ

เบญจธรรม

สิกขาบทที่ ๑ มีเมตตากรุณา เพื่อแผ่ความสุขและช่วยเหลือ ผู้อื่นให้พ้นทุกข์

สิกขาบทที่ ๒ มีสัมมาอาชีวะ หมั่นประกอบการเลี้ยงชีพในทาง ที่ชอบ

สิกขาบทที่ ๓ มีความสำรวมในกาม ๒ ประการคือ

๑. สทาร์สันโดษ ความยินดีด้วยภรรยาของตน สำหรับชาย

๒. ปติวัตร ความจงรักในสามีของตนสำหรับหญิง

สิกขาบทที่ ๔ มีความสัตย์ โดยอาการ ๔ คือ

๑. ความเที่ยงธรรมในหน้าที่

๒. ความซื่อตรงต่อมิตร

๓. ความจงรักภักดีในเจ้าของตน

๔. ความกตัญญูในท่านผู้มีพระคุณ

สิกขาบทที่ ๕ มีสติรอบคอบ โดยอาการ ๔

๑. รู้จักประมาณในการบริโภค

๒. ไม่เลินเล่อในการทำงาน

๓. มีสัมปชัญญะในการประพฤติตน

๔. ไม่ประมาทในธรรม

รายละเอียดของสิกขาบททั้งหมดเหล่านี้ จักได้กล่าวโดยละเอียดต่อไป

การสมาทานศีล

การสมาทานศีล หมายถึงการตั้งใจรับเอาศีลทั้ง ๕ ข้อมารักษาด้วยดี ด้วยการสมาทาน ๒ อย่างคือ

๑. ปัจเจกสมาทาน การสมาทานเป็นข้อ ๆ หากข้อใดข้อหนึ่งขาดก็ยังไม่เหลือข้ออื่น

๒. เอกัณมสมาทาน การสมาทานทุกข้อรวมกัน เมื่อข้อใดข้อหนึ่งขาดก็เป็นอันขาดทุกข้อ (ตอน

อาราธนาศีลให้ตัดคำว่า วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ ออกไป)

หมายเหตุ

๑. ศีล ๕ เรียกว่า นิจศีล สำหรับสาธุชนทั่วไป

๒. ศีล ๘ หรืออุโบสถศีล สำหรับอุบาสกอุบาสิกา

๓. ศีล ๑๐ สำหรับสามเณร

๔. ศีล ๒๒๗ สำหรับพระภิกษุ

๕. ศีล ๓๑๑ สำหรับภิกษุณี

ความหมายของศีล

ศีล กล่าวตามความหมายของศัพท์ มี ๔ ความหมาย คือ

๑) ศีล แปลว่า ยอด คือทำให้ผู้รักษากลายเป็นยอดคน

๒) ศีล แปลว่า ปกติ คือทำให้ผู้รักษามีชีวิตที่ปกติสุข

๓) ศีล แปลว่า เย็น คือทำให้ผู้รักษามีความเย็นกายเย็นใจ

๔) ศีล แปลว่า ปลอดภัย คือมีความโล่งใจ เบาใจ ไม่เดือดร้อน

ศีลคือการรักษาปกติของมนุษย์

บรรดามนุษย์ผู้เกิดมาในโลกนี้ ย่อมมีรูปร่างความประพฤติแตกต่างกันไปต่างๆ นานา เช่น รูปร่างงามบ้าง รูปร่างทรามบ้าง ความประพฤติดีบ้าง ความประพฤติเลวบ้าง เป็นต้น นักปราชญ์มีพระพุทธรเจ้า เป็นต้น จึงได้กำหนดแบบแผน สำหรับเป็นหลักในการปรับปรุงความประพฤติของมนุษย์ เรียกว่า ศีล เพื่อให้มนุษย์ได้ประพฤติตนเป็นคนดีอย่างสม่ำเสมอเว้นจากการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ข้อที่ท่านได้บัญญัติเป็นเบื้องต้น มีองค์ ๕ คือ

๑) เว้นจากการฆ่าสัตว์

- ๒) เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ด้วยอาการแห่งขโมย
 ๓) เว้นจากการประพฤติดินในกาม
 ๔) เว้นจากการกล่าวคำเท็จ
 ๕) เว้นจากการดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัย

ความมุ่งหมายในการรักษาศีล

- ๑) เพื่อป้องกันความทุกข์ ความเดือดร้อน และความเสื่อมเสียไม่ให้เกิด ทั้งแก่ตนและผู้อื่นในชาติปัจจุบัน
 ๒) เพื่อให้เกิดความสุข ความดีงาม ในการดำเนินชีวิต
 ๓) เพื่อให้เกิดความสงบร่มเย็นแก่ตนเอง ครอบครัวสังคม
 ๔) เพื่อป้องกันชีวิตในภพชาติต่อไป คือการเกิดในภพภูมิที่ดี
 ๕) เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณธรรมที่สูงยิ่งขึ้นได้แก่ สมาธิ และปัญญา อันจะทำให้บรรลุมรรคผล

*****

๑. รูปพรรณสัณฐานของคน....?

- ก. เลือกได้อย่างใจ   ข. เลือกตามใจหวังไม่ได้
 ค. ขึ้นอยู่กับชาติกำเนิด   ง. ขึ้นอยู่กับวงศ์ตระกูล

๒. คนขี้เหร่ แต่นิสัยดี เปรียบได้กับดอกไม้ชนิดใด ?

- ก. สีไม่สวย แต่มีกลิ่นหอม
 ข. สีสวย แต่ไร้กลิ่นหอม
 ค. สีก็สวย ทั้งกลิ่นก็หอม
 ง. สีก็ไม่สวย ทั้งกลิ่นก็ไม่หอม

๓. ศีลช่วยชาวโลกได้อย่างไรบ้าง ?

- ก. ให้ไม่เบียดเบียน   ข. ให้อยู่เป็นสุข
 ค. ให้มีสติปัญญา   ง. ถูกทุกข้อ

๔. คนไม่มีศีล รู้ได้อย่างไร ?

- ก. มักฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์
 ข. มักประพฤติดินในกาม
 ค. มักพูดเท็จ ดื่มสุรา
 ง. ถูกทุกข้อ

๕. องค์แห่งศีลอย่างหนึ่งๆ เรียกว่าอะไร ?

- ก. เบญจศีล   ข. เบญจธรรม
 ค. ลีลาบพ   ง. สมาทาน

๖. ข้อใด เป็นอานิสงส์สูงสุดของศีลที่ไม่ขาด ไม่ต่างพร้อย ?

- ก. มีรูปสวย   ข. รวยทรัพย์
 ค. มีมารยาทดี   ง. ได้เข้าถึงพระนิพพาน

๗. การจะรักษาศีลให้บริบูรณ์ ต้องมีอะไรเป็นเครื่องสนับสนุน ?

- ก. วิรติ   ข. สุจริต
 ค. กัลยาณมิตร   ง. กัลยาณธรรม

๘. อากาเร้นไร เรียกว่า การรักษาศีล ?

- ก. การละเมิดข้อห้าม   ข. การงดเว้นจากข้อห้าม
 ค. การวางเฉยต่อข้อห้าม   ง. การถือศีลที่วัด

๙. ข้อใด ไม่ใช่ความหมายของศีล ?

- ก. ความสำรวม   ข. ความสงบ
 ค. เจตนางดเว้น   ง. ความไม่ล่วงละเมิด

๑๐. คำว่า เบญจศีล เป็นศีลสำหรับใคร ?

- ก. พระภิกษุ   ข. สามเณร
 ค. คนทั่วไป   ง. คนถืออุโบสถศีล

๑๑. เบญจศีล เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าอะไร ?

- ก. นิจศีล   ข. อนิจศีล
 ค. อุโบสถศีล   ง. ถูกทุกข้อ

๑๒. มนุษยธรรม ตรงกับศีลในข้อใด ?

- ก. ศีล ๕   ข. ศีล ๘
 ค. ศีล ๑๐   ง. ศีล ๒๒๗

๑๓. คนเริ่มทำความดี ควรมีศีลเป็นหลัก เพราะเหตุใด ?

- ก. เพราะควรรักษาศีลก่อนให้ทาน
 ข. เพราะศีลเป็นเหตุให้เกิดโภคทรัพย์
 ค. เพราะศีลนำความสุขมาให้ตราบเท่าชรา
 ง. เพราะศีลเป็นบรรทัดให้คนประพฤติดี

๑๔. อะไรเป็นเครื่องสนับสนุนศีล ให้บริบูรณ์บริบูรณ์ ?

- ก. วิรติ   ข. สุจริต
 ค. ทาน   ง. ภาวนา

*****

สิกขาบทที่ ๑ ปาณาติปาตา เวระมะณี

ศีลข้อนี้แปลว่า เว้นจากการทำชีวิตสัตว์ให้ตกลง คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ ในที่นี้หมายเอาทั้งมนุษย์และสัตว์ดิรัจฉาน มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้มีเมตตาจิตในมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย มีข้อห้าม ๓ ประการ คือ

๑. การฆ่า
๒. การทำร้ายร่างกาย
๓. การทรมาน

การฆ่า

ได้แก่ การทำให้ตาย ต่างกันในวัตถุ ๒ ประเภท คือ

๑. **ฆ่ามนุษย์และฆ่าสัตว์ดิรัจฉาน** ฆ่ามนุษย์ มีโทษหนัก ฝ่ายพุทธจักรปรับโทษภิกษุผู้กระทำถึงขาดจากความเป็นภิกษุ อุปสมบทอีกไม่ขึ้น ฝ่ายอาณาจักรปรับโทษ อุกฤษฎ์ คือ ประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต

๒. **ฆ่าสัตว์ดิรัจฉาน** มีโทษเบากว่าการฆ่ามนุษย์

เจตนาแห่งการฆ่า มี ๒ ประเภท คือ **จงใจ** และ **ไม่จงใจ**

จงใจ คือ คิดไว้แต่แรกว่าจะฆ่า ขณะที่เจตนาอยู่ในความโลภ บ้าง ความพยาบาทบ้าง เหตุอื่นบ้าง

ไม่จงใจ คือ ไม่ได้คิดไว้ก่อน แต่เพราะเหตุบังเอิญบ้าง เพราะบันดาลโทสะบ้าง เพราะประสงค์ป้องกันตัวบ้าง

ประโยชน์ คือ ความพยายามแห่งการฆ่า มี ๒ ประเภท คือ ฆ่าเองหรือใช้ให้ผู้อื่นฆ่า กล่าวโดยกรรมย่อมมีโทษหนักเบาเป็นชั้น ๆ ตามวัตถุ เจตนาและประโยชน์ ดังนี้

ฆ่ามนุษย์

๑. โดยวัตถุ ฆ่ามนุษย์ผู้หาความผิดมิได้ มนุษย์ผู้มีอุปการะ มนุษย์ผู้มีคุณ มีโทษมาก
๒. โดยเจตนา ฆ่าด้วยหาเหตุมิได้ ฆ่าด้วยกำลังกิเลสกล้า ฆ่าด้วยความพยาบาทอันร้ายกาจ โทษมาก
๓. โดยประโยชน์ ฆ่าให้ลำบาก เช่น ทรมานก่อนฆ่า เป็นต้น มีโทษมาก

ฆ่าสัตว์ดิรัจฉาน

๑. โดยวัตถุ ฆ่าสัตว์ที่เจ้าของหวงแหน ฆ่าสัตว์มีคุณ ฆ่าสัตว์ใหญ่ ฆ่าสัตว์ที่มีอายุยืน มีโทษมาก ฆ่าสัตว์ที่เป็นของตนเอง ฆ่าสัตว์ที่หาเจ้าของมิได้ โทษหย่อนลงมา
๒. โดยเจตนา ฆ่าด้วยหาเหตุมิได้ ฆ่าด้วยกิเลสกล้า ฆ่าด้วยพยาบาท มีโทษมาก
๓. โดยประโยชน์ ฆ่าให้ลำบาก มีโทษมาก

การทำร้ายร่างกาย

ในเรื่องนี้กล่าวเฉพาะมนุษย์เท่านั้น การทำร้ายร่างกายมีโทษ ทั้งพุทธจักรและอาณาจักร ฝ่ายพุทธจักรปรับโทษตามวัตถุ เจตนา และความพยายามของการฆ่า ฝ่ายอาณาจักรปรับโทษตามเครื่องมือที่ใช้ประหาร เป็น ๓ สถานคือ

๑. **ทำให้พิการ** ได้แก่ การทำให้อวัยวะบางส่วนเสียไป เช่น ตาบอด เป็นต้น

๒. **ทำให้เสียโฉม** ได้แก่ การทำร้ายร่างกายให้เสียรูปเสียงาม แต่ไม่ถึงพิการ

๓. **ทำให้เจ็บลำบาก** ได้แก่ การทำร้ายไม่ถึงเสียโฉม แต่เสีย ความสำราญ

กล่าวโดยกรรม มีโทษหนักตามวัตถุ เจตนา ประโยค เหมือน กับเรื่องที่กำลังกล่าวมาแล้ว

ทรรกรรม

ทรรกรรม หมายความว่า ประพฤติตนเป็นคนเหี้ยมโหดแก่สัตว์ดิรัจฉาน โดยไม่มีความปราณี ใช้เฉพาะกับสัตว์ดิรัจฉานเท่านั้น จัดเป็น ๕ ได้แก่

๑. ใช้การ ได้แก่ การใช้สัตว์พาหนะโดยไม่มีความปราณี ไม่ให้พักผ่อนตามกาล ใช้เกินกำลังของสัตว์
๒. กักขัง ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์หรือผูกมัดสัตว์ จนสัตว์ไม่ได้ รับความสุขตามธรรมชาติ
๓. นำไป ได้แก่ การผูกมัดสัตว์แล้วนำไปโดยผิดธรรมชาติ ของสัตว์ เช่น ผูกขาแล้วห้อยหัวลง เป็นต้น
๔. เล่นสนุก ได้แก่ การเอาสัตว์มาเล่นเป็นของสนุก ทำให้สัตว์ได้รับความลำบาก
๕. ผจญสัตว์ ได้แก่ การเอาสัตว์มาต่อสู้กัน เช่น กัดปลา ขนไก่ เป็นต้น

กล่าวโดยกรรม ทรรกรรมจัดเป็นวิหิงสา คือการเบียดเบียน มีโทษหนักเป็นชั้น ตามวัตถุ เจตนา และประโยชน์ เหมือนกับที่ได้กล่าวมาแล้ว

องค์แห่งปาณาติบาต มี ๕ ประการ

๑. ปาโณ	สัตว์มีชีวิต
๒. ปาณะสัญญิตา	รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต
๓. วัระกะจิตตัง	มีจิตคิดจะฆ่า
๔. อุปักกะโม	พยายามฆ่า
๕. เตนะ มะระณัง	สัตว์นั้นตายด้วยความพยายาม

การที่จะจัดว่าเป็นปาณาติบาต จะต้องครบ ๕ ประการ ดังกล่าว หากว่าไม่ครบองค์ ศीलต่างพร้อย ศीलข้อนี้ ฆ่าเองหรือใช้ให้ผู้อื่นฆ่า ทำสำเร็จศีลย่อมขาดทั้งผู้ใช้ให้กระทำและผู้กระทำ

*****

*****

๑. นักเรียนยิงเพื่อนจนเสียชีวิต ใครเดือดร้อน ?

- ก. พ่อแม่ผู้ตาย   ข. พ่อแม่ตนเอง
ค. ตนเอง   ง. ถูกทุกข้อ

๒. คำว่า “สัตว์” ตามศีลข้อที่ ๑ ข้อใดถูกต้องที่สุด ?

- ก. คน   ข. สัตว์เดรัจฉาน
ค. สัตว์มีชีวิต   ง. สัตว์ที่ตายแล้ว

๓. แขนขาตบตบ เพราะการยกพวกตีกัน จัดเข้าในข้อใด?

- ก. บาดเจ็บ   ข. เสียโฉม
ค. พิการ   ง. ทรมาน

๔. เหตุการณ์ใด จัดเข้าในทรมานข้อเล่นสนุก ?

- ก. จุดประทัดผูกหางสุนัข   ข. เล่นฟุตบอล
ค. ตีไก่ ขนวัว   ง. เล่นกำถั่ว

๕. การกระทำในข้อใด เกี่ยวกับศีลข้อที่ ๑ ?

- ก. การเก็บส่วย   ข. การฆ่าตัดตอน
ค. การเล่นหอย   ง. การฆ่ากิเลส

๖. อาการเช่นไร เรียกว่า ฆ่าให้ลำบาก ?

- ก. ฆ่าคนที่หาความผิดมิได้
ข. ฆ่าคนที่มีบุญคุณต่อตนเอง
ค. ถูกบังคับให้ฆ่าคนจนกว่าจะตาย
ง. ทุบตีให้บอบช้ำจนกว่าจะตาย

๗. การฆ่าเช่นไร เรียกว่า ฆ่าโดยจงใจ ?

- ก. ฆ่าเพราะบันดาลโทสะ
ข. วางแผนฆ่าเจ้าของทรัพย์
ค. ฆ่าเพราะจะป้องกันตัว
ง. วางแผนฆ่าแต่ยังผิดตัว

๘. คำว่า ทรมาน ในศีลข้อที่ ๑ สำหรับใช้กับใคร ?

- ก. คนทั่วไป   ข. คนพิการ
ค. สัตว์ทั่วไป   ง. คนและสัตว์

๙. คนที่มีอายุสั้น เพราะวิบากกรรมในข้อใด ?

- ก. มักโกรธ   ข. มักฆ่าสัตว์
ค. มักดื่มสุรา   ง. มักก่อวิเวก

๑๐. ความมีเมตตาจิต ปราบปรามดีต่อกัน เป็นหน้าที่ใคร ?

- ก. คนถือศีล ๕   ข. คนถือศีล ๘
ค. พระภิกษุสงฆ์   ง. คนทั่วไป

๑๑. ผู้ทรงศีลไม่ฆ่าสัตว์แต่ปราศจากกรุณาได้ชื่อว่าเป็นคนเช่นไร ?

- ก. คนลวงโลก   ข. มีศีล แต่ขาดคุณธรรม
ค. คนไม่มีศีลธรรม   ง. ถูกทุกข้อ

๑๒. “ศีลธรรมไม่กลับมา โลกจะวินาศ” ศีลธรรมหมายถึงอะไร ?

- ก. ศีล ๕   ข. อุโบสถศีล
ค. ความกตัญญู   ง. เบญจศีล เบญจธรรม

๑๓. จะกำจัดจุดอ่อนคือความพยาบาท ด้วยกัลยาณธรรมข้อใด ?

- ก. สติ สัมปชัญญะ   ข. หิริ โอตตัปปะ
ค. เมตตา กรุณา   ง. ขันติ โสรัจจะ

๑๔. เห็นเพื่อนทุกขร้อน พยายามหาทางช่วยเหลือจัดเป็นคนเช่นไร ?

- ก. เสียสละ   ข. มีเมตตา
ค. ใจกว้าง   ง. มีกรุณา

๑๕. เดียวนี้มีแต่ฆ่าฆ่ากันตายทุกวัน เพราะคนเราขาดศีลธรรมคู่ใด ?

- ก. ศีลข้อที่ ๑ เมตตา กรุณา
ข. ศีลข้อที่ ๒ สัมมาอาชีวะ
ค. ศีลข้อที่ ๓ ความสำรวมในกาม
ง. ศีลข้อที่ ๕ ความมีสติรอบคอบ

๑๖. สำนวนว่า “ควายขวิดลูก ไม่ถูกปลายเขา” ตรงกับข้อใด ?

- ก. เมตตา กรุณา   ข. ขันติ โสรัจจะ
ค. กตัญญูกตเวที   ง. ความซื่อสัตย์

๑๗. การกระทำในข้อใด เป็นทรมานในเรื่องปาณาติบาต ?

- ก. ทำร้ายร่างกายภรรยา   ข. นำไก่ชนมาตีกัน
ค. กักขังใช้แรงงานเด็ก   ง. ฆ่าไก่ที่เป็นหวัดนก

๑๘. ศีลข้อ ๑ บัญญัติไว้เพื่อปลูกฝังคุณธรรมใด ?

- ก. เมตตา กรุณา   ข. ความมีสติตั้งมั่น
ค. ความซื่อสัตย์   ง. ความกตัญญู

สิกขาบทที่ ๒ อทินนาทานา เวระมะณี

ศีลข้อนี้ แปลว่า **เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้** ด้วยอาการแห่งโจร สิ่งของตามศีลข้อนี้หมายเอาของ ๒ อย่างคือ

๑. สิ่งของที่มีเจ้าของ ทั้งที่เป็นสวัสดุธัญทรัพย์ คือทรัพย์มีวิญญาน และอวิญญานกทรัพย์ คือทรัพย์ที่ไม่มีวิญญานที่เขาไม่ได้ยกให้

๒. สิ่งของที่ไม่มีเจ้าของ แต่มีผู้รักษาหวงแหน ได้แก่ สิ่งของที่เป็นของอุทิสบูชาบูชานิยัตถุในศาสนา หรือสิ่งของที่เป็นของกลาง ของหมู่ชน อันเป็นของไม่ควรแบ่งกัน สิกขาบทนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันการทำลายกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น มีข้อห้าม ๓ ประการ คือ

๑. โจรกรรม ๒. อนุโลมโจรกรรม ๓. ฉายาโจรกรรม

โจรกรรม

ได้แก่ กิริยาที่ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ด้วยอาการแห่งโจร มี ๑๔ ประเภทคือ

๑. ลัก ได้แก่ กิริยาที่ถือเอาสิ่งของของผู้อื่นโดยไม่ให้เจ้าของเขารู้
๒. ฉก ได้แก่ กิริยาที่ถือเอาสิ่งของเวลาเจ้าของเผลอ เช่น
  - วังราว แย่งของขณะเขากำลังเผลอตั่ว
  - ชิง ทำร้ายเจ้าของแล้วถือเอาสิ่งของนั้น
๓. กรรโชก ได้แก่ กิริยาที่แสดงอำนาจให้เจ้าของกลัว แล้วยอมให้สิ่งของ
๔. ปล้น ได้แก่ กิริยาที่ยกพวกไปเอาสิ่งของของผู้อื่นด้วยอำนาจ
๕. ตู ได้แก่ กิริยาที่รื้อเอาของผู้อื่น ที่ไม่ได้ตกอยู่ในมือตน
๖. ฉ้อ ได้แก่ กิริยาที่เอาสิ่งของของผู้อื่น อันตกอยู่ในมือตน (รับฝากไว้แล้วโกงเสีย)
๗. หลอก ได้แก่ กิริยาที่พูดปดเพื่อถือเอาของของผู้อื่น
๘. ลวง ได้แก่ กิริยาที่ถือเอาของผู้อื่น ด้วยให้เขาเข้าใจผิด
๙. ปลอม ได้แก่ กิริยาที่ทำของไม่แท้ให้เห็นเป็นของแท้
๑๐. ตระบัด ได้แก่ กิริยาที่ยืมของท่านไปแล้วเอาไปเสีย
๑๑. เบียดบัง ได้แก่ กิริยาที่ถือเอาเศษได้มามากแต่ให้เจ้าของแต่น้อย
๑๒. สับเปลี่ยน ได้แก่ กิริยาที่เอาของของตนที่เลวแทนแล้วเอาของดีของผู้อื่นมาเสีย
๑๓. ลักลอบ ได้แก่ กิริยาที่เอาของซ่อนเข้ามาโดยไม่เสียภาษี หรือทำของที่ต้องห้าม
๑๔. ยักยอก ได้แก่ กิริยาที่เอาของของตนที่จะต้องถูกยึดไปไว้เสียที่อื่น

การโจรกรรม ทำเองก็ดี ใช้ให้ผู้อื่นทำสำเร็จก็ดี ผิดศีลทั้งผู้ใช้และผู้ทำ กล่าวโดยกรรม มีโทษหนักเป็นชั้นๆ กัน ๓ อย่างดังนี้

๑. **โดยวัตถุ** ของมีราคามาก ทำความฉิบหายให้แก่เจ้าของ มาก มีโทษมาก
๒. **โดยเจตนา** ถ้าวัวเอาด้วยโลภเจตนากล้า มีโทษมาก
๓. **โดยประโยชน์** ถ้าวัวเอาด้วยการฆ่า ทำร้ายเจ้าทรัพย์ หรือทำลายบ้านเรือนหรือสิ่งของของเขามีโทษมาก

อนุโลมโจรกรรม

ได้แก่ กิริยาที่แสวงหาทรัพย์ในทางที่ไม่บริสุทธิ์ แม้จะไม่นับเข้าในอาการแห่งโจร มี ๓ ประเภท คือ

๑. **สมโจร** ได้แก่ กิริยาที่อุดหนุนโจรกรรมโดยนัย เช่น รับซื้อของโจร เป็นต้น
๒. **ปกกลอก** ได้แก่ กิริยาที่คบคนด้วยอาการไม่ซื่อสัตย์ มุ่งหวังเอาทรัพย์สมบัติของเขาถ่ายเดียว แล้วละทิ้งเขาเสีย เมื่อเขาสิ้นตัวแล้ว
๓. **รับสินบน** ได้แก่ กิริยาที่ถือนำทรัพย์ที่เขาให้เพื่อช่วยทำธุระให้แก่เขาในทางที่ผิด

อนุโลมโจรกรรม มีโทษหนักต่างกันโดยวัตถุ เจตนา และประโยชน์ ที่ยิ่งและหย่อนกว่ากัน บางครั้งอาจก่อให้เกิดความเลวร้ายยิ่งกว่าการโจรกรรม ทั้งนี้จะต้องดูเจตนาประกอบด้วย

ฉายาโจรกรรม

ได้แก่ กิริยาที่ทำทรัพย์ของผู้อื่นให้สูญไป และเป็นสินใช้ตกอยู่แก่ตนมี ๒ ประเภท คือ

๑. **ผลาญ** ได้แก่ กิริยาที่ทำอันตรายแก่ทรัพย์ของผู้อื่น
๒. **หยิบฉวย** ได้แก่ กิริยาที่ถือนำทรัพย์ของผู้อื่นด้วยความ มักง่าย ไม่ได้บอกให้เจ้าของเขารู้จะถือนำด้วยวิสาสะ อาจทำให้เจ้าของทรัพย์ไม่พอใจ และเป็นที่สงสัยของผู้อื่นว่าเป็นโจร

ฉายาโจรกรรม ต้องดูที่เจตนาประกอบด้วย เพราะในบาง กรณีอาจจะต่างปร้อยเท่านั้น ถ้าหากรับใช้คืนเจ้าของทรัพย์เสีย

องค์แห่งอทินนาทาน มี ๕ ประการ

๑. **ประระปริคคะหิตัง** ของนั้นมีเจ้าของหวงแหน
  ๒. **ประระปริคคะหิตะสัณญิตา** รู้ว่าเจ้าของหวงแหน
  ๓. **เกยยะจิตตัง** มีจิตคิดจะลัก
  ๔. **อุปุกกะโม** ได้พยายามลัก
  ๕. **เตนะ หาระณัง** ได้ของนั้นมาด้วยความพยายามนั้น
- ถ้าทำครบทั้ง ๕ ประการ ศีลขาดทันที ถ้าทำไม่ครบองค์ ศีลต่างปร้อย

*****

๙. คนที่สังคมเรียกว่า ร้ายรายผิดปกติ เพราะสาเหตุใด ?
ก. ค้ายาบ้า
ข. เก็บส่วยรายวัน
ค. เลี้ยงชีพในทางผิด
ง. ถูกทุกข้อ
๑๐. ตัวอย่างในข้อใด จัดเป็นกิจกรรมที่เรียกว่า ฉก ?
ก. วิ่งราวโทรศัพท์มือถือ
ข. เก็บส่วยวินมอเตอร์ไซด์
ค. ยักยอกเงินกองทุนหมู่บ้าน
ง. ทำปุปปลอมแจกให้ชาวนา
๑๑. การหลอกลวงเรียกเก็บเงินในทางมิชอบ ตรงกับข้อใด?
ก. โจรกรรม
ข. อนุโลมโจรกรรม
ค. ฉายาโจรกรรม
ง. ถูกทุกข้อ
๑๒. คนเล่นการพนัน ย่อมได้รับโทษอย่างไร ?
ก. เมื่อชนะย่อมก่อเวร
ข. ไม่มีใครเชื่อถือถ้อยคำ
ค. เป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อน
ง. ถูกทุกข้อ
๑๓. งานสัมมาชีพ อุดหนุนศิลปินชั้นไหนให้บริสุทธิ์โดยตรง ?
ก. ศิลปิน ๑
ข. ศิลปิน ๒
ค. ศิลปิน ๕
ง. ศิลปินทุกชั้น
๑๔. การทุจริตตนโรงเรียน จะไม่เกิดขึ้น เพราะมีศีลธรรมคู่ใด ?
ก. ศีลข้อที่ ๑ - เมตตา กรุณา
ข. ศีลข้อที่ ๒ - สัมมาอาชีวะ
ค. ศีลข้อที่ ๓ - ความสำรวมในกาม
ง. ศีลข้อที่ ๔ - ความซื่อสัตย์
๑๕. หนึ่งผลิตภัณท์ หนึ่งตำบล สนับสนุนกลยุธานธรรรมข้อใด ?
ก. สัมมาสติ
ข. สัมมาสมาธิ
ค. สัมมาอาชีวะ
ง. สัมมาวาจา
๑๖. มรรคมืองค์ ๘ ข้อใด จัดเข้าในกลยุธานธรรรม ?
ก. สัมมากัมมันตะ
ข. สัมมาสังกะปะ
ค. สัมมาวายามาะ
ง. สัมมาอาชีวะ

สิกขาบทที่ ๓ กาเมสุมิจจาจารา เวระมะณี

ศีลข้อนี้ แปลว่า เว้นจากการประพฤติดีกในกาม คำว่า กาม ในที่นี้ ได้แก่ กิริยาที่รักใคร่กันในทาง
ประเวณี เป็นการป้องกันการแตกร้างในหมู่มนุษย์ คนที่ประพฤติดีกประเวณี มีอยู่ ๒ ประเภท คือ

๑. หญิงต้องห้าม
๒. ชายต้องห้าม

หญิงต้องห้าม

ได้แก่ หญิงที่เป็นวัตถุต้องห้ามของชาย ๓ จำพวก คือ

๑. หญิงมีสามี ได้แก่ หญิง ๔ จำพวกคือ

- ๑.๑ หญิงที่แต่งงานกับชายแล้ว
- ๑.๒ หญิงที่ไม่ได้แต่งงาน แต่อยู่กินกับชายโดยอาการเปิดเผย
- ๑.๓ หญิงผู้รับสิ่งของของชาย แล้วยอมอยู่กินกับเขา
- ๑.๔ หญิงที่ชายเลี้ยงเป็นภรรยา

แต่หญิงที่สามิตาย หรือ หย่าขาดจากกันเป็นอิสระ ด้วยตัวเอง ไม่จัดเป็นวัตถุแห่งกาเมสุมิจจาจาร

๒. หญิงที่มีผู้ปกครอง ได้แก่ หญิงที่อยู่ในความปกครองของ คนอื่น เช่น พ่อแม่ ญาติหรือผู้
อุปการะ ชายลักลอบสมสู่ เป็นกาเม- สุมิจจาจาร หากขอให้ท่านยกให้ก่อน ไม่จัดเป็นกาเมสุมิจจาจาร

๓. หญิงที่มีจารีตรักษา ได้แก่ หญิง ๓ จำพวก คือ

- ๓.๑ หญิงผู้เป็นเทือกเถาเหล่ากอของตน
- ๓.๒ หญิงผู้อยู่ใต้บัญญัติพระศาสนา
- ๓.๓ หญิงที่กฎหมายบ้านเมืองห้าม

ชายต้องห้าม

ได้แก่ ชายที่เป็นวัตถุต้องห้ามของหญิง ๒ จำพวกคือ

๑. ชายอื่นนอกจากสามีตน เป็นวัตถุต้องห้ามของหญิงมีสามี
๒. ชายที่มีจารีตรักษา เป็นวัตถุต้องห้ามของหญิงทั่วไป

กาเมสุมิจจาจาร เมื่อกล่าวโดยกรรมมีโทษหนักตามวัตถุ เจตนาและประโยชน์

โดยวัตถุ ประพฤติล่วงในบุคคลที่มีคุณ มีโทษมาก

โดยเจตนา ประพฤติด้วยกำลังราคะกล้า มีโทษมาก

โดยประโยชน์ ถ้าประพฤติดีกโดยใช้กำลัง มีโทษหนักแก่ฝ่ายที่กระทำ

องค์แห่งกาเมสุมิจจาจาร มี ๔ ประการ

๑. อะกะมะนียะวัตถุ บุคคลต้องห้าม
๒. ตัสมิทัง เสวะนะจิตตัง มีจิตคิดจะเสพ
๓. เสวะนัปปะโยโค พยายามเสพ

๔. มัคเคนะ มัคคัปปะปฏิบัติ ให้อวัยวะเพศถึงกัน ได้แก่ มรรค ๓ คือ ทวารหนัก ทวารเบา และปาก
ถ้าทำครบทั้ง ๔ ประการ ศีลขาดทันที ถ้าทำไม่ครบองค์ ศีลต่างพร้อย

*****

๑. ชายที่จารีตห้าม ข้อใดถูกต้อง ?

- ก. นักบวชนอกศาสนา   ข. ภิกษุ สามเณร
ค. พี่ชาย น้องเขย   ง. ถูกทุกข้อ

๒. การขายบริการทางเพศ มีความเสียหายอย่างไร ?

- ก. เสียชื่อเสียง   ข. เสียวงศ์ตระกูล
ค. พ่อแม่เสียใจ   ง. ถูกทุกข้อ

๓. ล่อลวงเด็กหญิงอายุ ๑๓ ปี ไปสมสู่ได้สำเร็จผิดศีลข้อใด?

- ก. ผิดศีลข้อ ๒   ข. ผิดศีลข้อ ๓ กับข้อ ๔
ค. ผิดศีลข้อ ๔   ง. ผิดศีลข้อ ๓ กับข้อ ๕

๔. สหารสันโดษ ใกล้กับสำนวนไทยข้อใด ?

- ก. เสียทองเท่าหัว ไม่ยอมเสียผิวให้ใคร
ข. หญิงหลายใจ ชายหลายรัก
ค. ร้อยชู้หรือจะสู้เนื้อเมียตน
ง. ชี้อ้างจับตักแตน

๕. ข้อใดไม่เกี่ยวข้องกับศีลข้อ ๓ ?

- ก. ความไว้วางใจกัน   ข. ความไม่แตกร้าง
ค. ความปรารถนาดีต่อกัน   ง. ความพอใจในคู่ครอง

๖. การไม่ประพฤติผิดในกาม จัดเป็นสุจริตข้อใด ?

- ก. กายสุจริต   ข. วจีสุจริต
ค. มโนสุจริต   ง. ถูกทุกข้อ

๗. กรณีคินบาปพรหมพิราม สะท้อนให้เห็นถึงการละเมิดศีลข้อใด ?

- ก. ศีลข้อ ๑   ข. ศีลข้อ ๒
ค. ศีลข้อ ๓   ง. ศีลข้อ ๕

๘. “รักตัวเอง รักครอบครัว อย่ามีภรรยาน้อย” คำขวัญนี้สนับสนุนให้ผู้ชายทุกคนรักษาศีลข้อใด ?

- ก. ศีลข้อ ๒   ข. ศีลข้อ ๓
ค. ศีลข้อ ๔   ง. ศีลข้อ ๕

๙. คุณธรรมที่ทำให้ศีลข้อ ๓ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตรงกับข้อใด ?

- ก. ความมีสติตั้งมั่น   ข. ความซื่อตรง
ค. ความรักดี   ง. ความสำรวมในกาม

๑๐. คนรักเดียวใจเดียว หากเป็นสตรี เรียกว่าอะไร ?

- ก. ปติวัตร   ข. สหารสันโดษ
ค. รักนวลสงวนตัว   ง. ความมีน้ำใจงาม

๑๑. ผู้ประพฤติสำส่อนในกาม ย่อมได้รับโทษอย่างไร ?

- ก. เกิดโรคร้าย   ข. ร่างกายไม่แข็งแรง
ค. ใกล้ต่ออันตราย   ง. ถูกทุกข้อ

๑๒. สหารสันโดษ เป็นคุณสำหรับระดับชายประเภทใด ?

- ก. อายุต่ำกว่า ๑๘   ข. แต่งงานแล้ว
ค. โสด   ง. สูงอายุ

๑๓. สามภรรยาที่ครองคู่จนตลอดชีวิต ร่วมสุขร่วมทุกข์ด้วยกันไม่ นอกใจกัน เพราะตั้งตนอยู่ในกัลยาณธรรมข้อใด?

- ก. เมตตาสงสาร   ข. ความกตัญญู
ค. อาชีพรุจิตร   ง. สำรวมในกาม

๑๔. จะหลีกเลี่ยงการละเมิดศีลข้อที่ ๓ ได้ เพราะมีอะไรสนับสนุน ?

- ก. ความซื่อตรง   ข. ความสำรวมในกาม
ค. ความมีสัจย์   ง. ความมีสติรอบคอบ

*****

ลักษณะที่ ๔ มุสาวาทา เวะระมะณี

ศีลข้อนี้ แปลว่า เว้นจากการพูดเท็จ มีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันการทำลายประโยชน์ของท่านด้วยการพูดเท็จ และรักษากายวาจาของตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น ศีลข้อนี้มีข้อห้าม ๓ ประการ คือ

๑. มุสา
๒. อนุโลมมุสา
๓. ปฏิสสวะ

๑. มุสา

ได้แก่ การกล่าวความไม่จริง เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจผิด การมุสานี้มิได้หมายเอาเฉพาะแต่ทางวาจาอย่างเดียว ทางกายก็อาจเป็นได้เช่นกัน เช่น การเขียนหนังสือมุสา เป็นต้น มุสานี้มี ๗ ประเภทคือ

๑. ปต ได้แก่ กิริยาพูดเท็จโดยไม่มีมูล เช่น

- ส่อเสียด   การพูดยุให้คนอื่นแตกกัน
- หลอก   การพูดเพื่อจะโกงให้ผู้อื่นหลงเชื่อ
- ยอ   การพูดเพื่อยกย่องโดยไม่เป็นความจริง
- กลับคำ   การพูดแล้วภายหลังไม่รับว่าพูด

๒. ทนสาบาน ได้แก่ กิริยาที่เสี่ยงคำสัตย์ว่าจะพูดเรื่องจริงแต่กลับพูดไม่จริง

๓. ทำเล่ห์ ได้แก่ กิริยาที่อวดอ้างความศักดิ์สิทธิ์เกิน ความจริงเป็นอุบายหลอกลวง

๔. มารยา ได้แก่ กิริยาที่แสดงอาการหลอกให้ผู้อื่นหลงเชื่อ

๕. ทำเลศ ได้แก่ กิริยาที่พูดคลุมเครือให้ผู้ฟังเข้าใจผิด

๖. เสริมความ ได้แก่ กิริยาที่พูดเรื่องให้ผู้อื่นเข้าใจเกินจากความจริง

๗. อำนาจ ได้แก่ กิริยาที่พูดเรื่องให้ผู้อื่นเข้าใจน้อยกว่าความเป็นจริง

กล่าวโดยกรรม มุสามีโทษตามวัตถุ เจตนา ประโยค ดังนี้

โดยวัตถุ ข้อความนั้นเป็นเรื่องทำลายประโยชน์ท่าน หรือกล่าวเท็จกับผู้มิคุณ ผู้มีศีลธรรม โทษหนัก

โดยเจตนา มีจิตคิดพูดให้ร้ายแก่ท่าน มีโทษหนัก

โดยประโยค พยายามพูดให้เขาเชื่อได้สำเร็จ มีโทษหนัก

๓. อนุโลมมุสา

ได้แก่ กิริยาที่พูดโดยเรื่องที่พูดเป็นเรื่องไม่จริง แต่ผู้พูดมิได้ จงใจให้ผู้อื่นเข้าใจผิด มี ๒ ประเภทคือ

๑. เสียดแทง ได้แก่ กิริยาที่ทำให้ผู้อื่นเจ็บใจ เช่น ด่า ประชด เป็นต้น

๒. สับปลับ ได้แก่ กิริยาที่พูดด้วยความคะนองวาจา มิได้ตั้งใจให้ผู้ฟังเชื่อ

กล่าวโดยกรรม มีโทษหนักเป็นชั้น ๆ ดังนี้

โดยวัตถุ ข้อความเรื่องที่กล่าวแก่ผู้มีคุณ มีโทษหนัก

โดยเจตนา พูดใส่ร้ายหวังให้เขาเจ็บใจ มีโทษหนัก

โดยประโยค พูดพยายามทำความเสียหายให้แก่คนอื่นสำเร็จ มีโทษหนัก

๓. ปฏิสสวะ

ได้แก่ กิริยาที่พูดรับคำท่านั้นแล้ว ภายหลังไม่ทำตามคำพูดนั้น มี ๓ ประเภท คือ

๑. ผิดสัญญา ได้แก่ กิริยาที่สองฝ่ายทำสัญญาต่อกัน ภายหลังอีกฝ่ายหนึ่งบิดพลิ้วไม่ทำตามสัญญา
๒. เสียสัตย์ ได้แก่ กิริยาที่ให้ถ้อยคำแก่ท่านว่าจะประพฤติหรือไม่ประพฤติ ภายหลังบิดพลิ้วไม่ทำตามคำพูดนั้น
๓. คินคำ ได้แก่ กิริยาที่รับว่าจะทำสิ่งนั้นๆ ภายหลังไม่ทำตามคำนั้น
ยังมีถ้อยคำอีกประเภทหนึ่งที่ไม่จัดเป็นปฏิสสวะ คือ ถอนคำ ได้แก่ กิริยาที่รับคำท่านั้นแล้ว ภายหลังไม่อาจกระทำได้ แต่ก็ได้บอก ให้ท่านทราบก่อน

มุสาวาทที่ไม่มีโทษ

ถ้อยคำที่พูดตามลำดับความสำคัญของเรื่อง แต่ผู้พูดมีเจตนา บริสุทธฺิ เรียกว่า ยถาสัญญา ไม่จัดว่าเป็นมุสาวาท ๔ ประเภท คือ

๑. โวหาร ได้แก่ ถ้อยคำที่ใช้กันตามธรรมเนียม เช่น ข้อความลงท้ายจดหมาย ซึ่งผู้พูดมิได้ตั้งใจกล่าวให้ผู้ฟังเข้าใจผิดและผู้ฟังก็มิได้สนใจว่าจริงหรือเท็จ เป็นต้น
๒. นิยาย ได้แก่ เรื่องเปรียบเทียบเพื่อให้เป็นคติสอนใจ ซึ่งผู้พูดมุ่งหมายจะให้เข้าใจความได้ง่ายหรือเพื่อทำความเพราะพริ้ง ไม่มีเจตนาให้ผู้ฟังเชื่อ
๓. สำคัญผิด ได้แก่ กิริยาที่ผู้พูดสำคัญผิด พูดไปตามความสำคัญนั้นๆ แต่เมื่อรู้ว่าผิดก็บอกให้ท่านทราบ
๔. พลั้ง ได้แก่ กิริยาที่ผู้พูดตั้งใจจะพูดอย่างหนึ่ง แต่พูดไปอีกอย่างหนึ่ง โดยไม่มีเจตนา

องค์แห่งมุสาวาท มี ๔ ประการ

๑. อะตะถัง วัตถุ	เรื่องที่พูดไม่จริง
๒. วิสังวาทะนะจิตตัง	ตั้งใจพูดให้ผิด
๓. ตัซโซ วายาโม	พยายามพูดให้ผิด
๔. ปรัสสะ ตะทตตะวิชานะนัง	ผู้ฟังเข้าใจเนื้อความนั้น

ถ้าทำครบทั้ง ๔ ประการ ศีลขาดทันที ถ้าทำไม่ครบองค์ ศีลต่างปร้อย

*****

๑. นิทานเรื่อง เด็กเลี้ยงแกะ เป็นตัวอย่างของศีลข้อใด ?

- ก. ศีลข้อ ๓   ข. ศีลข้อ ๑ กับข้อ ๔
ค. ศีลข้อ ๔   ง. ศีลข้อ ๒ กับข้อ ๔

๒. ให้คำมั่นว่าจะเลิกเสพยาบ้า แต่ยังเสพอยู่อีก ตรงกับข้อใด ?

- ก. ใจอ่อน   ข. กลัวเสียเพื่อน
ค. เสียสัตย์   ง. ทนไม่ได้

๓. คำใด ตรงกับสำนวนไทยว่า พุดจนลึงหลับ ?

- ก. คำเพ้อเจ้อ   ข. คำส่อเสียด
ค. คำเท็จ   ง. คำหยาบ

๔. จงใจพุดให้ผู้อื่นเข้าใจผิด แต่เขาไม่ได้ยิน ผิดศีลข้อ ๔ หรือไม่ ?

- ก. ผิด เพราะมีเจตนาพุดเท็จ
ข. ผิด เพราะพยายามพุดเท็จ
ค. ไม่ผิด เพราะเรื่องนั้นจริง
ง. ไม่ผิด เพราะไม่ครอบงำคน

๕. พุดเท็จแก่ใคร มีโทษหนัก ?

- ก. ปู่ ย่า   ข. พ่อ แม่
ค. ลุง ป้า   ง. น้ำ อา

๖. การแสดงความเท็จเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจผิด เกิดขึ้นทางใดบ้าง ?

- ก. ทางวาจาอย่างเดียว   ข. ทางวาจา ทางใจ
ค. ทางกาย ทางวาจา   ง. ทางกาย วาจา ใจ

๗. การสั่นศรีษะปฏิเสธ ให้เขาเข้าใจผิด จัดเป็นมุสาวาทหรือไม่ ?

- ก. ไม่เป็น เพราะไม่ได้เปล่งวาจา
ข. ไม่เป็น เพราะไม่ครอบงำคน
ค. เป็น เพราะมุ่งเจตนาอย่างเดียว
ง. เป็น เพราะคนอื่นรู้เรื่องนั้น

๘. วาจาเช่นไร ทำให้คนแตกสามัคคี ?

- ก. พุดเท็จ   ข. พุดส่อเสียด
ค. พุดคำหยาบ   ง. พุดเพ้อเจ้อ

๙. ศีลข้อใด ทำให้ผู้รักษามีความซื่อตรง ?

- ก. เว้นลักทรัพย์   ข. เว้นประพฤติดินในกาม
ค. เว้นพุดเท็จ   ง. เว้นดื่มสุราเมรัย

๑๐. ผู้พิพากษาตัดสินให้ฝ่ายจำเลยชนะ เพราะกลัวจำเลยทำร้าย จัดเป็นผู้มีอคติข้อใด ?

- ก. ฉันทาคติ   ข. โทสาคติ
ค. โมหาคติ   ง. ภัยาคติ

๑๑. การตักเตือนให้สติ แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เพื่อน คือ ลักษณะของกัลยาณธรรมข้อใด ?

- ก. ความซื่อตรง   ข. ความหวังดี
ค. ความสวามิภักดิ์   ง. ความกตัญญู

๑๒. ลูกรู้จักคุณมารดาบิดา ขารู้จักคุณเจ้านาย ศิษย์รู้จักคุณอาจารย์ ได้ชื่อว่าเป็นคนเช่นไร ?

- ก. คนเที่ยงธรรม   ข. คนกตัญญู
ค. คนซื่อตรง   ง. คนจงรักภักดี

๑๓. คนเราอาจเสียความยุติธรรมได้ เพราะสาเหตุใด ?

- ก. เพราะความสัตย์   ข. เพราะความกลัว
ค. เพราะความซื่อตรง   ง. เพราะความกตัญญู

๑๔. สำนวนว่า “อยู่คนเดียวให้ระวังความคิด อยู่กับหมู่มิตรให้ ระวังวาจา” สอนให้มีสติรอบคอบในเรื่องใด ?

- ก. อาหาร   ข. การงาน
ค. การประพฤติดัว   ง. ธรรม

๑๕. ลูกจ้างทำงานด้วยความตั้งใจ ไม่หลบเลี่ยงจากการงาน ได้ชื่อว่าเป็นคนเป็นธรรมในข้อใด ?

- ก. นายจ้าง   ข. บริษัท
ค. เวลา   ง. หน้าที่

๑๖. พ่อค้าขายปุยปลอมไม่มีคุณภาพให้แก่ชานา ได้ชื่อว่าประพฤติน่าเป็นธรรมในข้อใด ?

- ก. ชานา   ข. วัตถุ
ค. กิจการ   ง. หน้าที่

๑๗. คนมีพฤติกรรม “ปั้นน้ำเป็นตัว” จะต้องแก้ด้วยการปฏิบัติตาม กัลยาณธรรมข้อใด ?

- ก. ความปรารถนาดีต่อกัน   ข. การเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ
ค. ความซื่อสัตย์ต่อกัน   ง. ความมีสติรอบคอบ

๑๘. สำนวนว่า “กำแพงมีหู ประตุมือช่อง” มุ่งเน้นสอนให้ปฏิบัติ ตามหลักกัลยาณธรรมอย่างไร ?

- ก. รู้จักระวังการกระทำ   ข. รู้จักระวังคำพูด
ค. รู้จักระวังความคิด   ง. ถูกทุกข้อ

๑๙. “มีเพื่อนดีเพียงหนึ่งถึงจะน้อย ดีกว่าร้อยเพื่อนคิดริษยา” ตรง กับความมีสัตย์ข้อใด ?

- ก. ความเที่ยงธรรม   ข. ความซื่อตรง
ค. ความสวามิภักดิ์   ง. ความกตัญญู

๒๐. การทำลายประโยชน์คนอื่นด้วยคำพุด เกี่ยวข้องกับศีลข้อใด ?

- ก. ปาณาติบาต   ข. อทินนาทาน
ค. กาเมสุมิฉฉาจาร   ง. มุสาวาท

สิกขาบทที่ ๕ สุราเมระยะมัชชะปะมาทัฏฐานา เวระมะณี

ศีลข้อนี้แปลว่า เว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

น้ำเมาในที่นี้มี ๒ ประเภท คือ

๑. สุรา ได้แก่ น้ำเมาที่กลั่นเพื่อให้เข้มข้นขึ้น เช่น เหล้า, บรั่นดี, วิสกี้

๒. เมรัย ได้แก่ น้ำเมาที่เป็นเพียงของดอง เช่น เบียร์, ไวน์, สาโท

สาเหตุที่ทรงบัญญัติศีลข้อนี้ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการขาดสติ ทำให้เกิดความประมาทสามารถละเมิดศีลได้ทุกข้อ โทษของการดื่ม น้ำเมา ในพระบาลีท่านแสดงไว้ ๖ ประการ คือ

๑. เป็นเหตุให้เสียทรัพย์

๒. เป็นเหตุก่อการวิวาท

๓. เป็นเหตุให้เกิดโรค

๔. เป็นเหตุให้เสียชื่อเสียง

๕. เป็นเหตุให้ประพฤติมารยาทที่น่าอดสู

๖. ทอนกำลังสติปัญญา

มหาประเทศ ๔

พระพุทธองค์ทรงวางหลักสำหรับตัดสินสิ่งที่พระองค์มิได้บัญญัติไว้ เรียกว่า มหาประเทศ มี ๔ ประการ คือ

๑. สิ่งใดที่ไม่ได้ทรงห้ามไว้ว่าไม่ควร แต่เข้ากับสิ่งไม่ควร ขัดต่อสิ่งที่ควร สิ่งนั้นไม่ควร

๒. สิ่งใดที่ไม่ได้ทรงห้ามไว้ว่าไม่ควร แต่เข้ากับสิ่งที่ควร ขัดต่อสิ่งที่ไม่ควร สิ่งนั้นควร

๓. สิ่งใดที่ไม่ได้ทรงห้ามไว้ว่าควร แต่เข้ากับสิ่งที่ไม่ควร ขัดต่อสิ่งที่ควร สิ่งนั้นไม่ควร

๔. สิ่งใดที่ไม่ได้ทรงห้ามไว้ว่าควร แต่เข้ากับสิ่งที่ควร ขัดต่อสิ่งที่ไม่ควร สิ่งนั้นควร

ดังนั้น สิ่งของมีนเมาอื่นๆ เช่น เฮโรอีน ฝิ่น มอร์ฟิน กัญชา เป็นต้น ก็อนุโลมเข้าเป็นสิ่งที่ไม่ควรในศีลข้อนี้

ของเมาที่ใช้โดยไม่มีโทษ

มีของเมาที่ใช้ได้โดยไม่มีโทษ ในกรณีดังต่อไปนี้ เช่น

๑. น้ำเมาที่ใช้ใส่ในอาหารจำนวนน้อย เพื่อปรารภนาตบกลืนคาว ไม่มีสี กลิ่น ปรากฏให้รู้

เรียกว่า อัปปโหหาริก

๒. มอร์ฟิน ใช้โดยแพทย์ เพื่อเป็นยาระงับความปวด ระงับทุกข์เวทนา

๓. สุรา ใช้โดยแพทย์ เป็นกระสายยาจำนวนน้อย โดยไม่มีสีมีกลิ่นปรากฏให้รู้

องค์แห่งสุราเมรัย มี ๔ ประการ

๑. มะทะนียง วัตถุนั้นเป็นของเมา

๒. ปาตุกัมยะตาจิตตัง มีจิตคิดจะดื่ม

๓. ตัซโซ วายาโม พยายามดื่ม

๔. ปีตัพปะเวสะนัง ของเมาล่องล่ำคองไป

ถ้าทำครบทั้ง ๔ ประการ ศีลขาดทันที ถ้าไม่ครบองค์ ศีลต่างพร้อย

*****

๑. การรณรงค์ให้คนไทยสวมผ้าชุดขาว เพื่องดเว้นยาเสพติด เกี่ยวข้องกับศีลข้อใด ?

- ก. คีลข้อ ๑   ข. คีลข้อ ๒
ค. คีลข้อ ๔   ง. คีลข้อ ๕

๒. ยาบ้าคนเสพถึงตาย คนขายติดคุก แก้ได้ด้วยวิธีข้อใด ?

- ก. คีลข้อ ๕
ข. คีลข้อ ๔
ค. คีลข้อ ๒
ง. ไม่มีข้อถูก

๓. จะขับรถให้ดตี่มสุรา เพื่อประโยชน์ใด ตามหลักเบญจศีล ?

- ก. เพื่อไม่ให้เบียดเบียนกัน
ข. เพื่อไม่ให้แตกร้างกัน
ค. เพื่อให้มีสติสมบูรณ์
ง. ถูกทุกข้อ

๔. บางคนมาสุราแล้ว มีสติพื้นเพื่อน ชอบยกพวกชกต่อยกัน ตรงกับโทษของการดื่มน้ำเมาข้อใด ?

- ก. เป็นเหตุให้เสียทรัพย์   ข. เป็นเหตุก่อวิวาท
ค. เป็นเหตุเสียชีวิต   ง. บั่นทอนกำลังปัญญา

๕. การห้ามโฆษณาเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ก่อน ๔ทุ่ม เพื่อป้องกันการทำผิดศีลข้อใด ?

- ก. คีลข้อ ๒   ข. คีลข้อ ๓
ค. คีลข้อ ๔   ง. คีลข้อ ๕

๖. ข้อใด เป็นลักษณะเด่นของคนที่ไม่ดื่มสราเมรัย ?

- ก. มีสีที่รอบคอบ   ข. มีความซื่อสัตย์
ค. มีความขยัน   ง. มีสมาธิแน่วแน่

๗. การดื่มสุรา เป็นปฏิปักษ์ต่อคุณธรรมข้อใด ?

- ก. ศรัทธา   ข. สติ
ค. ขันติ   ง. เมตตา

๘. พระท่านสอนว่า ทุกคนไปไม่กลับ หลับไม่ตื่น ฟันไม่มี
หนีไม่พ้น ชื่อว่าสอนให้ไม่ประมาทในอะไร ?

- ก. ในกุศลธรรม   ข. ในสภาวะธรรม
ค. ในโลกธรรม   ง. ในอกุศลธรรม

๙. ใช้เงินได้ จ่ายเงินมี เป็นความประมาทในอะไร ?

- ก. ในการบริโภค   ข. ในการประพาศิตตัว
ค. ในการเป็นอยู่   ง. ในธรรม

๑๐. คนมีสติรอบคอบ ได้อย่างไร ?

- ก. ทำอะไรไม่ผิดพลาด
ข. พุดอะไรไม่ผิดพลาด
ค. คิดอะไรไม่ผิดพลาด
ง. ถูกทุกข้อ

๑๑. ข้อใด เป็นเหตุเชื่อมโยงจากการเที่ยวสถานอาบอบ
นวด ?

- ก. เสียทรัพย์   ข. เกิดโรคติดต่อ
ค. เกิดการวิวาท   ง. ถูกหักข้อ

วิรัติ

วิรัติ ได้แก่ **การละเว้น** บุคคลผู้เว้นจากสิกขาบททั้ง ๕ ในเบญจศีล เรียกว่า ผู้มีศีล เป็นผู้มียกยวจาสะอาดปราศจากโทษ กิริยาที่ละเว้นมี ๓ ประเภท คือ

๑. สัมปตตวิรัติ	จัดเป็นส่วนโลกียะ
๒. สมาทานวิรัติ	จัดเป็นส่วนโลกียะ
๓. สมุจเฉทวิรัติ	จัดเป็นส่วนโลกุตตระ

สัมปตตวิรัติ

แปลว่า **ความละเว้นจากวัตถุอันถึงเข้า** หมายความว่า บุคคลผู้นั้นไม่ได้ตั้งสัตย์ปฏิญาณว่า จะละเว้นจากข้อห้ามข้อนั้นๆ เป็นแต่เพียงเห็นว่าการกระทำนั้นไม่สมควรแก่ตน จัดเป็นผู้ที่มีหิริโอตตปปะประจําใจ วิรัติประเภทนี้มียิ่งและหย่อนตามเวลาและเจตนา ของบุคคล ส่วนบุคคลผู้ยังไม่มีโอกาสกระทำชั่วหากมีโอกาสก็ย่อม กระทำ ดังนี้ ไม่จัดเป็นวิรัติ

สมาทานวิรัติ

แปลว่า **ความละเว้นด้วยการถือหรือการรับเอาเป็นข้อปฏิบัติ** ได้แก่ ความละเว้นของบุคคลผู้ถือศีลเป็นนิตย หรือถือเฉพาะคราวที่สมาทานชั่วคราว ไม่เพียงแต่ละเว้นเพราะเห็นว่าไม่สมควรกระทำแต่เว้นเพราะการสมาทาน คือ การไม่ล่วงข้อห้ามนั้นด้วยการสมาทาน ได้แก่ การรับข้อปฏิบัติมาถือด้วยการถือเพศบ้าง ด้วย การกล่าววาทาบ้าง

สมุจเฉทวิรัติ

แปลว่า **ความละเว้นด้วยการตัดขาด** ได้แก่ ความละเว้นของพระอริยเจ้า ผู้มีปกติไม่ประพฤติกล่วงข้อห้ามเหล่านั้นตั้งแต่ท่านได้สำเร็จเป็นพระอริยบุคคล

๑. ยาวชนห่างไกลจากยาเสพติด ละเว้นไม่เสพ เพราะเห็นว่าเป็น เรื่องไม่ดี กิริยาที่ละเว้นนั้น เรียกว่าอะไร ?

ก. วิรติ	ข. เจตนา
ค. ถ้อยคำ	ง. มีสติ

๒. วิรติของพระอริยเจ้า ตรงกับข้อใด ?

ก. สัมปัตตวิรติ	ข. สมาทานวิรติ
ค. สมุจเฉทวิรติ	ง. ถูกทุกข้อ

๓. ข้อใด กล่าวถูกต้องตามความหมาย ?

- ก. ผู้มีศีล ๕ ได้ชื่อว่ามีกัลยาณธรรม
- ข. เบญจศีล มีวิรติเป็นเครื่องคู่กัน
- ค. กัลยาณธรรม คือการละเว้นข้อห้าม
- ง. วิรติ คือเจตนางดเว้นจากความชั่ว

๔. แสนเสนห์ตั้งใจเลิกดื่มสุราเมื่อเข้าพรรษา จัดเป็นวิรติใด ?

ก. สัมปัตตวิรติ	ข. สมาทานวิรติ
ค. สมุจเฉทวิรติ	ง. ถูกทุกข้อ

๕. อะไรเป็นเครื่องสนับสนุนศีลให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ ?

ก. วิรติ	ข. สุทจริต
ค. ทาน	ง. ภาวนา

เบญจกัลยาณธรรม

กัลยาณธรรม แปลว่า ธรรมอันงาม เป็นข้อปฏิบัติพิเศษยิ่งกว่าศีล แต่ผู้ที่ตั้งอยู่ในศีลจะถือว่าเป็นผู้มีกัลยาณธรรมทุกคนหาได้ไม่ เช่น ผู้มีศีลเห็นคนเป็นลมแน่นิ่งอยู่ โดยปราศจากผู้ช่วยเหลือ ตนเองพอช่วยเหลือได้แต่ทำเมินเฉยเสีย เช่นนี้ ศีลของเขาไม่ขาดแต่ขาดความกรุณา จัดว่าเป็นผู้ไม่มีกัลยาณธรรม หากให้ความช่วยเหลือเขาจนพ้นอันตราย เช่นนี้ จึงได้ชื่อว่าเป็นผู้มีทั้งศีลทั้งกัลยาณธรรม

กัลยาณธรรมมี ๕ สิกขาบท เรียกว่า เบญจกัลยาณธรรม จัดเป็นคู่กับเบญจศีล ดังนี้

สิกขาบทที่ ๑ เมตตากรุณา คู่กับศีลข้อที่ ๑

สิกขาบทที่ ๒ สัมมาอาชีวะ คู่กับศีลข้อที่ ๒

สิกขาบทที่ ๓ ความสำรวมในกาม คู่กับศีลข้อที่ ๓

สิกขาบทที่ ๔ ความมีสัจย์ คู่กับศีลข้อที่ ๔

สิกขาบทที่ ๕ ความมีสติรอบคอบ คู่กับศีลข้อที่ ๕

สิกขาบทที่ ๑ เมตตากรุณา

เมตตากรุณา ได้แก่ ความคิดปรารถนาจะให้เขาเป็นสุขปราศจากทุกข์ แบ่งได้เป็น ๒ ประการคือ

๑. เมตตา ได้แก่ ความคิดปรารถนาจะให้เขาเป็นสุข ธรรมข้อนี้เป็นเหตุให้คิดเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

๒. กรุณา ได้แก่ ความคิดปรารถนาจะให้เขาปราศจากทุกข์ ธรรมข้อนี้เป็นเหตุให้คิดช่วยทุกข์ภัยของกันและกัน

ความเมตตากรุณา เป็นหน้าที่ของมนุษย์ทุกคนควรกระทำ เพราะตนเองตั้งแต่เริ่มเกิดมา ก็ได้อาศัยความเมตตากรุณาของผู้อื่น มีมารดาบิดา เป็นต้น เมื่อถึงเวลาตนเองก็สมควรที่จะแสดงความเมตตากรุณาแก่ผู้อื่น เป็นการตอบแทนไม่ควรเมินเฉยเสีย หากไม่เกินกว่าความสามารถของตน หากผู้ใดสามารถแสดงความเมตตากรุณาได้ แต่ไม่ยอมแสดงชื่อว่าเป็นคนใจดำ เอาเปรียบโลก หวังอุปการะจากโลกฝ่ายเดียวเช่นนี้ไม่ควร ในการแสดงความเมตตากรุณา ผู้แสดงจะต้องเป็นผู้ที่

๑. ฉลาดในอุบาย จึงจะสำเร็จประโยชน์

๒. ไม่ทำลายประโยชน์ทั้งของตนเองและผู้อื่น

บุคคลผู้แสดงความเมตตากรุณาได้อย่างถูกต้องแล้ว ย่อมอำนวยผลดีแก่ผู้แสดงและผู้ได้รับ ทำให้เป็นผู้มีศีลมีธรรมอันงามขึ้น

*****

๑. เบญจธรรมข้อที่ ๑ ทำให้มนุษย์มีพฤติกรรมเช่นใด

ก. เมตตาต่อกัน   ข. รักษาศีลได้มั่นคง

ค. ซื่อตรงต่อกัน   ง. มีสติรอบคอบ

๒. รู้จักช่วยเหลือกันยามตกทุกข์ได้ยาก เป็นเบญจธรรมข้อใด ?

ก. เมตตา   ข. กรุณา

ค. สัมมาอาชีวะ   ง. ความมีสัจย์

๓. คนไม่ฆ่าสัตว์ แต่ปราศจากความสงสาร ตรงกับข้อใด ?

ก. มีศีลธรรม   ข. มีศีลแต่ขาดธรรม

ค. ขาดศีลแต่มีธรรม   ง. ขาดศีลธรรม

๔. เบญจธรรมข้อ ๑ สนับสนุนการแก้ปัญหาสังคมด้านใด ?

ก. อาชญากรรม   ข. โจรกรรม

ค. ทุจริตคอร์รัปชัน   ง. ยาเสพติด

๕. เบญจธรรมข้อใด ทำให้มนุษย์ไม่เบียดเบียนต่อกัน

ก. เมตตา กรุณา   ข. สัมมาอาชีวะ

ค. วาจาสัตย์   ง. สติรอบคอบ

ลักษณะที่ ๒ สัมมาอาชีวะ

สัมมาอาชีวะ ได้แก่ ความเพียรเลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบ เป็นการอดทนให้สามารถรักษาศีลให้มั่นคงบริสุทธิ์อยู่ได้ บุคคลผู้เว้นจากมิจฉาชีพแล้ว ยังจะต้องประกอบด้วยการประพฤติเป็นธรรมในการหาเลี้ยงชีพ ๓ ประการ คือ

๑. การประพฤติเป็นธรรมในกิจการ ได้แก่ ทำกิจการใดๆ ที่ได้รับมอบหมายด้วยความอุตสาหะตั้งใจทำให้สำเร็จด้วยดี ไม่บิดพลิ้วหลีกเลี่ยงการงานที่ตนทำนั้น

๒. การประพฤติเป็นธรรมในบุคคล ได้แก่ ความเป็นผู้ซื่อตรง ต่อบุคคลทั่วไป ไม่หลอกลวง ไม่เห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว

๓. การประพฤติเป็นธรรมในวัตถุ ได้แก่ ความเป็นผู้ซื่อตรง ต่อวัตถุ ไม่ปลอมปน ไม่หลอกลวง ให้ผู้อื่นเข้าใจผิดว่าวัตถุนั้นๆ เป็นของดีเยี่ยมเกินกว่าความเป็นจริง ผู้เลือกอาชีพควรเว้นจากอาชีพที่ประกอบด้วยโทษเสีย เพราะทรัพย์ที่ได้มาจากการงานอันประกอบด้วยโทษนั้น ไม่ยังประโยชน์ของทรัพย์ให้สำเร็จได้เต็มที่ อีกประการหนึ่ง การงานที่จะต้องเสี่ยงโชค เช่น เล่นการพนันก็ไม่ควรเลือก เพราะอาจจะถึงฉิบหายได้ หากสำเร็จได้ทรัพย์มา ทรัพย์นั้นก็ไม่ต้องอยู่ถาวร เพราะเหตุ ๒ ประการ คือ

๑. เป็นทรัพย์ที่ได้มาง่าย มีความเสียน้อย จับบ่ายใช้สอย ง่าย

๒. มีความอยากได้ไม่มีสิ้นสุด

ส่วนทรัพย์สินที่ได้มาจากการประกอบกิจการในทางที่สุจริต จะสร้างความเจริญมั่งคั่ง เพราะเจ้าของทรัพย์ย่อมจะต้องเอาใจใส่คอยดูแลรักษาทรัพย์นั้นให้พ้นจากอันตรายต่างๆ รู้จักจับบ่ายใช้สอยแต่พอสมควรไม่ฟุ่มเฟือยเกินไป หรือเบียดเบียนตนเองจนเกินไป

*****

๑. สัมมาอาชีวะ ในเบญจธรรมข้อที่ ๒ หมายถึงข้อใด ?

ก. เลี้ยงชีพชอบ   ข. ตั้งใจชอบ

ค. เจริญชอบ   ง. ดำริชอบ

๒. การแสวงหาทรัพย์โดยสุจริต เป็นเบญจธรรมข้อใด ?

ก. สัมมาอาชีวะ   ข. ความมีสัจย์

ค. ความมีสติ   ง. ความมีเมตตา

๓. การทุจริตคอร์รัปชั่นงบประมาณแผ่นดิน ขาดเบญจธรรมใด ?

ก. สัมมาอาชีวะ   ข. ความมีสติ

ค. ความมีกรุณา   ง. ความมีสัจย์

๔. คนไม่ดื่มสุราแต่จำหน่ายสุราหนีภาษี ขาดเบญจธรรมใด ?

ก. ความเที่ยงธรรม   ข. สัมมาอาชีวะ

ค. ความมีสติ   ง. ความมีสัจย์

๕. โครงการพระราชดำริใด สอดคล้องกับเบญจธรรมข้อที่ ๒ ?

ก. แก้มลิง   ข. แก่ลิงดิน

ค. ฝนหลวง   ง. เศรษฐกิจพอเพียง

ลักษณะที่ ๓ ความสำรวมในกาม

ความสำรวมในกาม ได้แก่ กิริยาที่ระมัดระวังไม่ประพฤติกัมภในกาม คุณข้อนี้ทำให้ผู้ประพฤติดตามเป็นผู้บริสุทธิ์ผ่องใส มีสง่าราศี พ้นจากความดิฉินนินทาได้ ธรรมข้อนี้จัดตามเพศของบุคคลได้เป็น ๒ คือ

๑. สทาร์สันโดษ ความพอใจด้วยภรรยาของตน เป็นคุณสำหรับชาย

๒. ปติวัตร ความจงรักภักดีความซื่อสัตย์ต่อสามีของตน เป็นคุณสำหรับหญิง

สทาร์สันโดษ ชายที่มีภรรยาแล้ว ยินดีอยู่แต่ในภรรยาของตน ไม่รักใคร่ยินดีกับหญิงอื่น ช่วยกันหาเลี้ยงชีพไม่ละทิ้งกัน ชื่อว่า สันโดษด้วยภรรยาของตน ส่วนผู้ไม่สันโดษด้วยภรรยาของตน เทียวชุกชนกับหญิงแพศยา แม้ไม่เป็นกามาเมสุมิฉฉาจารย์ แต่ก็เป็เหตุแห่ง ความเสื่อมเสียแก่ตน ๓ สถาน คือ

๑. ต้องเสียทรัพย์เป็นค่าบำเรอหญิงนั้น

๒. เป็นบ่อเกิดแห่งโรคภัย อันอาจทำให้ร่างกายพิการไปต่าง ๆ

๓. เป็นเหตุใกล้ต่ออันตราย เพราะอาจจะก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาทกับชายอื่น ๆ ได้

ปติวัตร หญิงที่มีสามีแล้วต้องเอาใจใส่ดูแลสามีของตน ผู้เป็นภรรยาพึงกระทำให้ดีที่สุด และผูกสมักรักใคร่สามีของตน ไม่ควรมีใจไปผูกพันกับชายอื่นที่ไม่ใช่สามีของตน แม้หากว่าสามีตนเอง ตายไปแล้วแต่ยังรักใคร่ในสามีตนเองอยู่ ไม่มีจิตใจรักใคร่ในชายอื่นอีกต่อไป เช่นนี้ชื่อว่า ปติวัตร ประพฤติในสามีตนเป็นแบบอย่าง แก่หญิงทั้งหลายในภายหน้า

ดังนั้นความสำรวมในกามจึงเป็นการส่องความประพฤติที่ดีงามของชายหญิงผู้มีศีลเป็นที่รัก

*****

๑. เบญจธรรมข้อใด ทำให้ผู้ประพฤดิไม่นอกใจคู่ครอง ?

ก. สัมมาอาชีวะ	ข. สำรวมในกาม
ค. ความมีสัจย์	ง. ความมีสติ

๒. เบญจธรรมข้อ ๓ เป็นหลักปฏิบัติระหว่างใครกับใคร ?

ก. ลูก-พ่อแม่	ข. ศิษย์-อาจารย์
ค. สามี-ภรรยา	ง. นาย-บ่าว

๓. ผู้ประพฤติดตามเบญจธรรมข้อ ๓ ย่อมได้รับผลเช่นไร ?

ก. ตั้งใจเรียน	ข. เคารพพ่อแม่
ค. เชื่อฟังครู	ง. ไม่เป็นคนเจ้าชู้

๔. ข้อใดเป็นโทษของการไม่สำรวมในกาม ?

ก. เสียทรัพย์	ข. เสียงาน
ค. เสียคำพูด	ง. ถูกทุกข้อ

๕. ปัญหาหย่าร้างในสังคม เพราะขาดเบญจธรรมใด ?

ก. เมตตากรุณา	ข. สัมมาอาชีวะ
ค. สำรวมในกาม	ง. ความมีสติ

๖. สามีไม่นอกใจภรรยาครองคู่อยู่จนแก่เฒ่า ตรงกับข้อใด ?

ก. สทาร์สันโดษ	ข. ปติวัตร
ค. สำรวมในกาม	ง. ถูกทุกข้อ

๗. ภรรยาตั้งใจปรนนิบัติสามี ไม่บกพร่องในหน้าที่ตรงกับข้อใด ?

ก. สทาร์สันโดษ	ข. ปติวัตร
ค. สำรวมในกาม	ง. ถูกทุกข้อ

ลักษณะที่ ๔ ความมีคำสัตย์

ความมีคำสัตย์ ได้แก่ กิริยาที่ประพฤติตนเป็นคนตรง มี ๔ ประการ คือ

๑. ความเที่ยงธรรม ได้แก่ ความประพฤติเป็นธรรมในกิจการ อันเป็นหน้าที่ของตน ไม่ประพฤติผิดด้วยอำนาจอคติ ๔ ประการ คือ

๑. ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรัก

๒. โทสาคติ ลำเอียงเพราะโกรธ

๓. โมหาคติ ลำเอียงเพราะหลง

๔. ภยาคติ ลำเอียงเพราะกลัว

ความเที่ยงธรรมในหน้าที่เช่นนี้ เมื่อถึงโอกาสยอมทำให้บุคคล นั้นเจริญด้วยลาภ ยศ สรรเสริญ และมีความสุขที่ปราศจากโทษ

๒. ความซื่อตรง ได้แก่ ความประพฤติตรงต่อบุคคลผู้เป็นมิตร และต้องเว้นจากโทษ ๔ สถานคือ

๑. ปอกลอกเพื่อน

๒. ดีแต่พูด

๓. ประจบสอพลอ

๔. ซักชวนในทางเสื่อม เสีย

นอกจากนั้นยังจะต้องประกอบด้วยคุณ ๔ สถาน คือ

๑. อุปการะเกื้อหนุนเพื่อน

๒. ร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วย

๓. ตักเตือนแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์

๔. มีความรักใคร่กันจริง

๓. สวามิภักดิ์ ได้แก่ ความจงรักภักดีในเจ้าของตน เมื่อยอม ยกบุคคลใดเป็นเจ้าของตนแล้ว เช่น ข้าราชการถือพระเจ้าแผ่นดิน เป็นเจ้าของตน เป็นต้น ก็ประพฤติซื่อสัตย์ต่อบุคคลนั้น ทำกิจการอะไรก็ทำโดยสุจริตเพื่อประโยชน์แก่เจ้าของตน ช่วยป้องกันภัยอันตรายต่างๆ แม้ชีวิตก็ยอมสละได้ เช่นนี้ ถือว่ามีความสวามิภักดีในเจ้าของตน

๔. ความกตัญญู ได้แก่ ความเป็นผู้รู้อุปการะที่ท่านได้ทำแล้ว แก่ตน ยกย่องนับถือท่านผู้นั้น ไม่แสดงอาการลบหลู่ดูหมิ่น หรือยกตนดีเสมอท่าน ผู้รู้จักคุณของท่านผู้มีคุณและเคารพนับถือท่าน ได้ชื่อว่า คนกตัญญู

*****

๑. การประพฤติตนเป็นคนซื่อตรงไม่คดโกง เป็นเบญจธรรมข้อใด ?

ก. เมตตากรุณา

ข. สำรวมในกาม

ค. ความมีสัตย์

ง. ความมีสติ

๒. เคารพเชื่อฟังพ่อแม่ เป็นความมีสัตย์ข้อใด ?

ก. สวามิภักดิ์

ข. ซื่อตรง

ค. เที่ยงธรรม

ง. กตัญญู

๓. ความเที่ยงธรรมในเบญจธรรมข้อ ๔ ตรงกับข้อใด ?

ก. ตรงต่อหน้าที่

ข. ซื่อตรงต่อมิตร

ค. ภักดีต่อนาย

ง. รู้คุณค่า

๔. การทำงานไม่ตกอยู่ในอำนาจอคติเป็นความมีสัตย์ข้อใด ?

ก. ความเที่ยงธรรม

ข. ความซื่อตรง

ค. ความสวามิภักดิ์

ง. ความกตัญญู

๕. ความมีสัตย์ สนับสนุนการรักษาศีลข้อใด ?

ก. ข้อ ๑

ข. ข้อ ๒

ค. ข้อ ๔

ง. ข้อ ๕

ลักษณะที่ ๕ ความมีสติรอบคอบ

ความมีสติรอบคอบ ได้แก่ ความเป็นผู้มีสติตรวจตราไม่เลินเล่อประมาทในกิจการต่าง ๆ ๔ สถานคือ

๑. ความรู้จักประมาณในอาหารที่จะพึงบริโภค ได้แก่ รู้จักบริโภคอาหารไม่ให้มากจนเกินไป หรือบริโภคอาหารน้อยเกินไป หรือบริโภคอาหารไม่เป็นเวลา การรู้จักประมาณในการซื้ออาหารบริโภคพอสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่เราหาได้ ไม่ฟุ่มเฟือยจนเกินไป ไม่อดอยากจนเกินไปเช่นนี้ ชื่อว่า รู้จักประมาณในอาหารที่จะบริโภค

๒. ความไม่เลินเล่อในการทำงาน ได้แก่ การไม่ทอดธุระเพิกเฉยในการทำงาน เอาใจใส่การทำงานให้ถูกต้องแก่กาลเทศะ ไม่ปล่อยยให้เสื่อมเสีย บุคคลผู้รู้จักกาลเทศะและไม่เลินเล่อเช่นนี้ ย่อมประกอบการทำงานมีผลพูนอยู่

๓. ความมีสัมปชัญญะในการประพฤติดัว ได้แก่ ความรู้รอบคอบในกิจการต่างๆ ตริตระงให้เห็นก่อนว่ามีคุณหรือมีโทษ มีประโยชน์ควรหรือไม่ควร บุคคลผู้มีความรอบคอบในกิจการนั้นๆ ย่อมทำอะไรไม่ผิดเป็นปกติในกิจที่เป็นวิสัยของตน

๔. ความไม่ประมาทในธรรม ได้แก่ ความเป็นผู้มีสติ เห็นว่ามนุษย์ทุกคนจะต้องประสบกับความแก่ ความเจ็บและความตาย เตรียมตัวป้องกันทุกข์ทั้ง ๓ ประการ เช่นนี้ชื่อว่าไม่ประมาทในธรรม คือสภาวะอันเป็นอยู่ตามธรรมดาของโลก

อีกประการหนึ่ง ความทุจริตคือความประพฤติชั่วด้วยกาย วาจา ใจ และความสุจริต คือ ความประพฤติดีด้วยกาย วาจา ใจ ล้วนย่อมให้ผลแก่ผู้กระทำทั้งสิ้น ผู้ไม่ประมาทคอยระวังตัวไม่ให้เกลือกกลัวทุจริต หมั่นสะสมสุจริต เช่นนี้ชื่อว่าไม่ประมาทในธรรมที่เป็นกุศลและอกุศล

อีกประการหนึ่ง มนุษย์ที่เกิดมาต้องประสบกับสิ่งที่เรียกว่า โลกธรรม แปลว่า ธรรมสำหรับโลกมี ๘ อย่าง คือ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข จัดเป็นส่วนน่าปรารถนา เสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา ทุกข์ จัดเป็นส่วนไม่น่าปรารถนา เมื่อตนเองประสบก็ไม่ยินดียินร้ายจนเกินกว่าเหตุ เช่นนี้ชื่อว่าธรรมที่เป็นธรรมดาสำหรับโลก ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ความมีสติรอบคอบจัดเป็นคุณสมบัติขั้นพื้นฐานที่ผู้มีศีลเป็นที่รักให้ประพฤติตนดีงามยิ่งๆ ขึ้นไป

*****

๑. ความมีสติรอบคอบ ควรประพฤติดูกับศีลข้อใด ?

ก. ข้อ ๑	ข. ข้อ ๒
ค. ข้อ ๓	ง. ข้อ ๕

๒. ข้อใด ชื่อว่าไม่ประมาทเลินเล่อในการทำงาน ?

ก. ขยันชวนขาย	ข. ไม่ทอดธุระ
ค. มีความรับผิดชอบ	ง. ถูกทุกข้อ

๓. จะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ ต้องรักษาศีล ๕ คู่กับหลักธรรมใด ?

ก. ทาน	ข. ภาวนา
ค. ปัญญา	ง. เบญจธรรม

๔. สติสัมปชัญญะมีประโยชน์กับใครมากที่สุด ?

ก. นักเรียน	ข. ทหาร
ค. พระสงฆ์	ง. ทุกคน

๕. การดื่มสุรา เป็นปฏิกิริยาโดยตรงต่อคุณธรรมใด ?

ก. เมตตา	ข. สัมมาชีพ
ค. มีสัจย์	ง. สติรอบคอบ

*****

อานิสงส์ของการรักษาเบญจธรรม ดังนั้นบุคคลผู้ตั้งอยู่ในกัลยาณธรรม ได้ชื่อว่า กัลยาณชน คือ คนที่มีความประพฤติดีงาม ควรเป็นที่นิยมยกย่องนับถือ และเป็นเยี่ยงอย่างแก่คนทั้งปวง